

JULIUS MISSELBACHER (1903-1963) ȘI MACHETELE SALE ISTORICE

Nicolae TEȘCULĂ
Muzeul de Istorie Sighișoara

Julius Misselbacher (1903-1963) and His Historical Models ABSTRACT

This article presents aspects of the work of history enthusiast Julius Misselbacher from Sighisoara in the 1950s, when he made several historical models for various museums in Transylvania. Julius Misselbacher came from a renowned family with a commercial business in Sighisoara. Since the interwar period he was a collaborator of the Sighisoara museum. After the instauration of the communist regime in Romania, he was deprived of his property, arrested and pursued by the Securitate. However, his passion for history led him to make several historical models representing Sighisoara in 1735, the Battle of Albești/Sighisoara on 31 August 1849, and Mediaș in 1699; he also had a correspondence with the Museum of Alba Iulia for the making of a model of Alba Iulia in 1711. On this occasion he made investigations on the basis of historical cadastral maps concerning the location of the Romanian churches in Alba Iulia at the beginning of the 18th century. His entire activity in the field of cartography represents today an important scientific and pedagogical didactic material for the above-mentioned museums. The personality of Julius Misselbacher deserves to be studied in more detail, since archival sources can provide us with unpublished data on his research on history, and thus future generations will know much better aspects of the life and work of this man, whose activity was also oriented towards the service of history.

Cuvinte-cheie: Julius Misselbacher, machete istorice, Sighisoara, Alba Iulia, Mediaș

Key words: Julius Misselbacher, historical models, Sighisoara, Alba Iulia, Medias

Istoria unei instituții este marcată de activitatea unor personalități care au lucrat în cadrul acesteia și care și-au adus contribuția la dezvoltarea ei. În cazul muzeului sighișorean, în prima jumătate de secol de existență, una dintre cele mai importante personalități, din păcate puțin cunoscută publicului larg, a fost Julius Misselbacher. Despre Julius Misselbacher (1903-1963) știm că era comerciant și provenea dintr-o familie renumită prin activitatea ei comercială în Sighișoara. Ajunsă în secolul al XVIII-lea în urbea de pe Târnava Mare, familia Misselbacher, prin farmacistul Johann Baptist Misselbacher va pune bazele, în anul 1818, unei afaceri în domeniul coloniilor și materialelor, deci în domeniul comerțului engros. Firma se va specializa mai apoi în vânzarea de materiale textile, produse

manufacturiere și mobilier, sticlărie și porțelan. În scurt timp, afacerea de succes de la Sighișoara va deschide filiale în Sibiu, Cluj și Alba-Iulia¹.

Încă din tinerețe, la începutul anilor 20 ai secolului XX, în calitate elev al renumitului Gimnaziu Evanghelic din urbea natală se va implica în activitatea muzeală. Îl găsim activ pe toată perioada interbelică printr-o activitate de voluntariat în domeniul realizării primului inventar al colecțiilor muzeale, în organizări și reorganizări de expoziții² și în realizarea săpăturilor arheologice la castrul roman de la Podmoale³. Tot în aceeași perioadă, în anii treizeci ai secolului trecut, Julius Missebache se va implica și în domeniul restaurării monumentelor istorice din cetate, mai ales în ceea ce privește restaurarea Bisericii din Deal și descoperirea frescelor medievale din interiorul acesteia⁴.

Toată această bogată activitate în domeniul patrimoniului cultural sighișorean va fi recunoscută în epocă, considerându-se încă din anul 1924, a fi un demn director al muzeului sighișorean, după retragerea din activitate a medicului Josef Bacon⁵.

Din păcate, venirea regimului comunist va face ca întreaga sa activitate să fie grav afectată. Un cetățean, care avea proprietăți, derula activități comerciale importante în Sighișoara și în întreg spațiu transilvănean nu avea o „origine sănătoasă” conform preceptelor regimului comunist. Din arhiva fostei Securități comuniste, aflăm indirect, în urma violării corespondenței dintre Julius Misselbacher și renumitul profesor clujean Virgil Vătășanu, de către Securitate, că proprietarul din perioada interbelică de magazine textile, sticlărie și coloranți din Sighișoara, Mediaș, Sibiu și Brașov, deținător a șase imobile în urbea de pe Târnava Mare avea toate bunurile naționalizate și locuia cu chirie în orașul natal. Mai mult decât atât, a făcut un an și jumătate de închisoare „pentru deținere de monede de aur...”⁶. Din același document aflăm faptul că: „Acest «mare patron», ca și soția sa Gertrude, aveau aceleași «mentalități burgheze din trecut», iar el, era și artist plastic”⁷.

O situație ingrată pentru Julius Misselbacher și pentru familia sa, care nu dispunea de surse de venit, fiind urmărit, după cum am văzut de Securitate. Pasiunea sa pentru istorie, pentru patrimoniu, în ciuda vicisitudinilor vremii va

¹ Misselbacher 1997, p. 21-22.

² Teșculă 2021, p. 287-290.

³ Wolmann, Teșculă 2023, p. 7-19.

⁴ Letz, Misselbacher 1934, passim.

⁵ Groß-Kokler Bote, 1924, p. 2.

⁶ Opreș 2004, p. 445, nota 103.

⁷ *Ibidem*.

rămâne aceeași, după cum vom vedea în paginile următoare și va reuși chiar să îi aducă un mic venit, care să ajute familia să poată trăi în noua epocă socialistă.

Documentele de arhivă ne arată faptul că, în această perioadă, sighișoreanul nostru a realizat pentru mai multe instituții muzeale din țară mai multe machete istorice, care până în zilele noastre se bucură de aprecierea specialiștilor în domeniu și de acea a publicului vizitator.

O sursă de inspirație pentru Julius Misselbacher, credem că, a fost macheta Brașovului medieval care se găsea în perioada interbelică în cadrul expozițiilor Muzeului săsesc al Țării Bărsei din Brașov. Puțină lume știe că această machetă a fost realizată de sighișoreanul Friedrich Hermann. În 1896, profesorul de desen Friedrich Hermann a realizat o machetă mare din papier-maché a Brașovului medieval pentru Expoziția Mileniului de la Budapesta, unde a fost admirată de mulți vizitatori. Ulterior, a fost adusă înapoi la Brașov și expusă pentru prima dată în sala principală a clădirii comitatului Brașov. Apoi, macheta a fost mutată la Muzeul săsesc al Țării Bărsei și în jurul anului 1950 a fost transferată la Bastionul Tesătorilor în expoziția Muzeului Regional Brașov, unde se găsește și azi. Despre Friedrich Hermann stim că se naște la Sighișoara la 6 septembrie 1842. După ce a absolvit Gimnaziul din orașul natal, a învățat meseria de tâmplar și strungar, apoi, între 1859 și 1864, a studiat sculptura la Budapesta, Graz și Viena. În 1872 a început să lucreze la Brașov ca profesor de desen și modelaj la școala de meserii municipală, iar din 1876 a fost profesor de desen la Gimnaziul Evanghelic din Brașov, la Școala Reală și la Școala de Fete din orașul de sub Tâmpa. S-a pensionat în 1906 și a murit la Brașov la 2 octombrie 1908⁸.

O primă machetă o va realiza Julius Misselbacher, în anul 1953 pentru muzeul sighișorean. Este vorba de binecunoscuta machetă a orașului Sighișoara, care prezintă realitățile arhitecturale din anul 1735. Din actele existente în arhiva instituției, printr-o adeverință din data de 5 ianuarie 1958 aflăm că: „tov. Misselbacher Iuliu domiciliat în Sighișoara str. 1 mai nr. 8 a executat pentru muzeu o machetă cu dimensiunile de 240 x 180 cm la scara 1: 300 reprezentând «Cetatea Sighișoara» în anul 1735 întocmită în baza contractului încheiat în ziua de 7 mai 1953, aprobat de Așezămintele Culturale București cu nr. 235 din 15 aprilie 1953. Această machetă, pentru care tov. Misselbacher a făcut cercetări îndelungate, după planuri, vederi și documente vechi a fost montată și expusă în muzeul nostru și recepționată de comisia de recepție în ziua de 28 noiembrie 1953, cu constatarea că

⁸ Nussbächer 2017, p. 3.

lucrarea îndeplinește cerințele contractului, iar din punct de vedere estetic nu lasă nimic de dorit. S-a eliberat prezenta adeverință pentru a-i servi la nevoi”⁹.

Din fișa de inventar cu nr. 351, redactată de același Julius Misselbacher la 7 iunie 1858 aflăm că macheta s-a realizat „pe baza planului orașului din 1735 (fotocopia originalului din arhiva de război Viena la J. Misselbacher) cu folosirea tuturor planurilor, vederilor, desenelor și fotografiilor, cari documentează situația arhitectonică din anul 1735. Numai cca 3-5% a clădirilor a fost reconstituită fără documente, fie în analogie cu case similare vecine”¹⁰.

Realizarea machetei și amplasarea sa la primul nivel al muzeului, va reprezenta un moment deosebit pentru angajații de la acea vreme a instituției. Cu ocazia lucrărilor de introducere a încălzirii centrale în Turnul cu Ceas în anul 2004, sub machetă într-un mic flacon de plastic a fost găsit un text, care are următorul conținut: „Spre cunoștința generațiilor viitoare. Cu ocazia montării definitive a machetei ce reprezintă orașul Sighișoara în anul 1735, credem că este bine să spunem câteva date privitoare la muzeu:

1. Muzeul a fost fondat în anul 1899, proprietar fiind Comunitatea Ev. Lut. până în anul 1951 când a fost preluat de Stat
2. Muzeul a fost reorganizat recent după noua tematică pe orânduirii, prezentând: orânduirea comunei primitive, sclavagistă și orânduirea feudală.
3. Direcțiunea muzeului în colaboare cu colectivul compus din 5 salariați, în a doua jumătate a anului 1953 primind la dispoziție fondurile necesare acordate de Stat. Prin intermediul diferitelor cooperative locale ce au executat o serie de reparații generale la turnul cu ceas în care se află muzeul –Ultima reparație a fost executată în anul 1894. Sighișoara 12.XI. 1953
Colectivul muzeului: Mureșan Alex. director din Sighișoara născut 1922. V.
3. Bendorfean Viorica, asistent din Sighișoara. Baci Alexandru ghid, din comuna Nadeș de 58 ani, Struminschi Eugen născut în Hotin 1. Mai 1900. Cădea Ioan, Sighișoara născut la 10.I. 1893”.

Colaborarea cu muzeul sighișorean va continua și dintr-o altă adeverință aflăm că: „tov. Misselbacher Iuliu a executat pentru muzeul nostru o machetă grafică din papier moche, de mărimea 130x94 cm, reprezentând raionul Sighișoara, electrificare, cu arătarea comunelor electrificate, executată în baza contractului încheiat în ziua de 5 aprilie 1956 conform aprobării Sfatului Popular Raional cu nr.

⁹ Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara, f. 256.

¹⁰ Conform fișă inv. nr. 351, Muzeul de Istorie Sighișoara.

80 din 4 aprilie 1956. Macheta a fost predată și recepționată de comisia de recepție în ziua de 25 aprilie 1956, drept pentru care s-a eliberat prezenta pentru a-i servi la nevoie¹¹.

După unele surse, același Julius Misselbacher a realizat și macheta bătăliei din 31 iulie 1849 de la Albești, dintre armata revoluționară maghiară și armata țaristă venită în sprijinul Austriei, machetă ce se găsea la Muzeul „Petöfi” din Albești¹².

Acest lucru este confirmat de un document legat de *Planul de muncă* pentru anul 1957 al Muzeului Raional Sighișoara Veche de care depindea Muzeul „Petöfi” din Albești. În acest document se menționează intenția de a realiza o machetă artistică cu bătălia de la Albești 31 iulie 1849¹³. Din păcate această machetă nu se realizează în anul 1957, motivându-se reducerea bugetului muzeului¹⁴. Dorința realizării machetei bătăliei de la Albești va intra în planurile de lucru pentru anul 1958¹⁵ în contextul sărbătoririi a 110 ani de la revoluția pașoptistă. După cum am văzut mai sus aceasta macheta exista în anul 1959 la muzeul din Albești. Din păcate, nu avem date legate de destinul acestei machete.

O altă colaborare o va avea cu Muzeul Raional Mediaș, azi Muzeul Municipal¹⁶. Din actele existente la muzeul medieșan, aflăm dintr-o adresă din 3 decembrie 1953 către *Comitetul pentru Așezăminte culturale de pe lângă Consiliul de Miniștri. Serviciul Muzeu și Monamente*, că acesta cere aprobarea pentru realizarea unei machete istorice a Mediașului, care să prezinte realitățile urbanistice de la 1699: „de către tov. Misselbacher, care a executat și macheta orașului Sighișoara”. Același document arată că realizarea machetei a obținut avizul Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional Mediaș, prin decizia nr. 224 din 4 noiembrie 1953. De asemenea, se arată că: „Munca în legătură cu executarea machetei deja s-a început și suntem convinși că tov. Misselbacher depune tot efortul ca lucrarea, care este foarte necesară pentru complectarea secției noastre de istorie va fi executată în termen mai scurt, cum s-a prevăzut în contract¹⁷”.

¹¹ Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara, f. 257.

¹² Untuk, 1959, p. 7.

¹³ Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean Mureș/a, f. 2.

¹⁴ *Ibidem*, f. 10.

¹⁵ Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean Mureș/b, f. 3.

¹⁶ Mulțumim pe această cale domnului dr. Viorel Ștefu și colegilor de la Muzeul Municipal Mediaș, pentru facilitarea accesului la arhiva instituției.

¹⁷ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, f. 5.

Faptul că Julius Misselbacher lucra la finalul anului 1953 pentru realizarea machetei istorice a Mediașului este confirmată de două adrese emise de Muzeul Raional Mediaș. În primul rând la 8 decembrie se solicită Serviciului Tehnic al Consiliului Popular Mediaș să pună la dispoziție lui Julius Misselbacher: „materialul documentar din arhiva dvs. spre consultare ori de câte ori va fi necesar aceasta”¹⁸.

În aceeași zi, o altă adresă de această dată către *Miliția Raională Mediaș*: „Având în vedere că pentru realizarea acestei machete și pentru cunoașterea situației vechilor ziduri și a turnurilor cetății, a caselor particulare și bisericilor, tov. Misselbacher trebuie să facă cercetări istorice la fața locului, vă rugăm să binevoiți a i se aproba susnumitului libera trecere în vederea schițării clădirilor vechi din cuprinsul vechiului cordon de zid al cetății Mediaș”¹⁹.

Julius Misselbacher și-a dus la îndeplinire lucrarea și în anul 1954 a realizat macheta Mediașului, prezentând realități din anul 1699 după planurile lui G. Visconti. Această machetă este admirată și azi de către vizitatorii care ajung la prestigioasa instituție muzeală din orașul de pe Târnava Mare.

O colaborare necunoscută până azi, a lui Julius Misselbacher, la sfârșitul anilor 50 ai secolului XX, a fost cu Muzeul Unirii din Alba Iulia²⁰. În urma consultării arhivei instituției²¹ am descoperit pentru anul 1958 și 1960 o corespondență între sighișoreanul Julius Misselbacher și conducerea muzeului albaiulian.

Într-o scrisoare datată la 6 octombrie 1958 Julius Misselbacher informa Muzeul Regional Alba Iulia, cum se numea atunci, că cu câteva zile înainte, pe data de 1 octombrie a primit de la *Arhivele de stat din Viena* un microfilm cu planurile orașului Alba Iulia realizate de Giovanni Morando Visconti la 17 februarie 1711, unde în urma realizării pozitelor după film a descoperit următoarele: „Săptămîna trecută am reușit să obțin dela fotograf amplificările microfilmenlor de la Viena și primul rezultat al cercetării lor cu lupa a fost descoperirea faptului că legenda planului începe cu litera A = «Chiesa Cathedrale poseduta da Reformati» și nu se sfîrșește cu O = «Chiesa di St. Michele a Pri. Gesuita», ci cu P = «Chiese Valache» (nu chiesa =singular, ci chiese=plural). Căutînd pe plan litera P am găsit următoarea

¹⁸ *Ibidem*, f. 6.

¹⁹ *Ibidem*, f. 7.

²⁰ Mulțumim pe această cale domnului prof. dr. Volker Wollmann pentru semnalarea informației în arhiva muzeului albaiulian.

²¹ Mulțumim domnului Tudor Roșu și colegilor de la Muzeul Unirii din Alba Iulia pentru facilitarea accesului la arhiva instituției.

situație, pe care o arăt în schița aneșeata: Spre sud de bastionul sașilor, care astăzi formează nucleul bastionului Eugeniu de Savoia, sud est de ravelinul Sf. Francisc de Paula, pe terasa, aproximativ la locul unde astăzi sunt cele patru case care despărțiți cu valuri de pământ pe planul cetății din 1870 figurează ca «Artilerie-Prideus Laboratorium» s-au aflat cele două «chiese valache». Cea însemnată în schița mea cu 1. ridicată pe botul dealului bine pronunțat, lungă de 25-30 m și lată de 10-12 m, probabil din zidărie cu corp de navă lungă (conclusia: avea portalul în partea de vest) datorat poziției a fost foarte bine vizibilă din vale. A doua biserică însemnată de mine cu 2. de 30-35 m lungime și 10-12 m lățime, construită din lemn sau din zidărie, mai încăpătoare ca cealaltă situată într-o curte înconjurată cu gard sau zid, a fost flancat de casa 3, de cca 25 m lungime și cca 7m lățime, care a fost probabil parochia și casa 4 de cca 40 m lungime și cca 5 m lățime, care probabil a conținut chiliile călugărilor - Intrarea în curte era prin poarta însemnată cu 5. Aici planul nu este destul de clar, dar cred că între poartă și chilii a existat o clopotniță în plan pătrat. Giov. Morandi Visconti în planul său din 1711, arată orașul Alba Iulia scurt timp după terminarea revoluției lui Francisc Racoczy, când în urma evenimentelor războinice o mare parte a caselor au fost arse și inlocuibile. Visconti însemnează aceste case, desenând numai trei laturi ale lor (...) între poartă și chilii pe care eu consider clopodniță, este însemnat numai cu trei laturi. Vest de ansamblul bisericilor românești (amîndouă ortodoxe sau una greco-catolică?) se află un cartier cu vii și grădină de care cred, că a fost locuit de romîni. În vederea importanței descoperirii locului, unde au fost bisericile romînești vă comunic aceste date provisoriu fără să trag toate concluziile din acest fapt, dar am să mă ocup mai intensiv mai departe cu cercetările planului din 1711. Avînd în vedere, că primirea microfilmelor de la Viena avem baza serioasă pentru executarea unei machete, îmi permit să pun întrebarea dacă planul dvs. financiar vă permite o finanțare a acestei lucrări încă din bugetul 1958 sau dacă acesta va fi posibil numai în anul 1959. Vă rog a mi se comunica ce posibilități aveți în această privință²². La scrisoare anexează două planșe²³.

Conducerea instituției răspunde, prin directorul Radu Dionisie, la 13 octombrie 1958. I se mulțumește pentru scrisoare și deși nu poate fi vorba de o finanțare a acestei machete pe anul curent se transmite cercetătorului sighișorean: „Vă rugăm să strîngeți toate datele în legătură cu cetatea pătrată, lămurind cu

²² Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba Iulia/a, f. 214.

²³ Vezi Fig. 3 și fig. 4.

precizie problemele încă în discuție: bisericile românești, interiorul și jurul cetății, carterele, etc, harta lui Visconti fiind un document de o valoare extremă”, și încheie arătând că: „realizarea acestei machete se impune, mai cu seamă că avem în planul nostru expoziția: Alba Iulia, în evul mediu”²⁴.

La 1 noiembrie 1958 Misselbacher trimite din nou o scrisoare la Alba Iulia, unde arată că a mărit microfilmul de la Viena la scara 1:500: „la care este executat și macheta Alba Iuliei din 1735” și prin suprapunerea planurilor din 1711, 1735 și 1870 a constatat unde se aflau cele două biserici românești:

„Cu această ocazie am constatat cu regret că între aceste planuri există diferențe destul de însemnate atât în ce privește marginile cât și distanțele cari la scara 1:500 ajung până la 84 mm diferența de egal cu 42 metri realitate. Anexat vă transmit o schiță scara 1: 500 (1m realitate = 2mm plan) în care am însemnat cu roșu ansamblul bisericilor românești în contururile planului din 1870 desenate cu cerneală. Totodată am însemnat marginea terasei din 1711 cu line albastră punctată. Făcînd comparație între marginea veche și marginea actuală a terasei și punînd în scoteală și mm coeficient destul de mare de inexactitate a planurilor ajung la conclusia că locul bisericilor românești nu trebuie să fie chiar la locul arătat în schița, ci poate să fie cîțiva zeci de metri mai spre est și spre sud. Vă comunic aceste constatări în primul rînd pentru a vă da posibilitatea de a face eventuale săpături în vederea descoperirii zidurilor de fundament și a mormitelor acestor biserici. Este esențial pentru eventuale săpături de a constata în prealabil, dacă aici cu coazia lucrărilor de fortificații nivelul vechi al terasei din 1711 a fost scăzut prin săpare, a rămas neatins sau a fost ridicat prin umplutură. În acest ultim caz există sase bune pentru o săpătură de cercetare. Am mai constatat cu satisfacție că terenul cuprins în macheta <Alba Iulia 1735> cuprinde străzile și clădirile cele mai importante existente în 1711 așa că pot să propun prin executarea machetei <Alba Iulia 1711> la aceleaș scara, la aceeaș mărime în aceleaș dimensiuni ca macheta <Alba Iulia>. V-am comunicat în ultima scrisoare că planul din 1711 arată Alba Iulia după terminarea războiului curuților cu clădirile distruse de incendiu. Avînd în vedere, că după planul din 1711, aproape toate casele la sud și vest de cetate au existat numai în stare de ruină, se pune de pe acum problema, dacă este recomandabil de a se arăta în machete prezentată această distrugere sau dacă mai bine ne apucăm de a reconstitui pe baza planului din 1711 un <Alba Iulia în secolul al 17 lea> fără distrugeri, dar cu accentuarea tipului de clădiri românești (caracteristic munților

²⁴ Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba Iulia/a, f. 217.

apuseni) la cartierul din jurul bisericilor românești, a clădirilor cu caracter feudal maghiar în interiorul cetății și cu caracter burghez în cartierul de vest. Vă rog a mi se comunica părerea Dvs. în această privință”²⁵.

La scrisoare anexează o planșă pe care scrie: „Localizarea bisericilor românești din Alba Iulia apărute pe planul orașului din 1711 (Arhiva de război din Viena No. I.C. VI 1-6-276) în planul cetății din 1870 amplasat la scara 1:500. Linia punctată albastră arată marginea terasei din 1711”²⁶.

Muzeul răspunde la 10 noiembrie: „Suntem deosebit de încântați pentru tenacitatea cu care urmăriți precizarea cetății medieval pînă în cele mai mici amănunte. Din partea noastră vă comunicăm cînd vom dispune de sumele necesare în bugetul anului viitor-vom examina împreună cu dvs. foarte amănunțit toate problemele în legătură cu execuția machetei”²⁷.

După cum reiese din corespondența anului 1960 și în 1959 a existat un schimb de scrisori cu muzeul albaiulian. La 6 ianuarie 1960 din Sighișoara, Julius Misselbacher scrie: „Prin scrisoarea mea din 10 iulie 1959 v-am oferit executarea unei machete «Alba Iulia în anul 1711» anexînd o serie de 7 desene și un plan al acestei machete proiectate pentru a arăta rezultatele cercetărilor mele în direcția reconstituirii amănunțite a situației arhitectonice vechi a cetății și a orașului Alba Iulia făcute de mine în vederea executării proiectate al acestei machete. Deoarece pînă în ziua de astăzi la această scrisoare n-am primit nici un răspuns, aș dori a relua legătura cu Dvs. rugându-vă de a mi se comunica ce perspective se deschid pentru proiectul meu în anul 1960 sau dacă sunteți în măsură de a mi se remite o sumă pentru desenele înaintate în sensul ultimului aliniat al scrisorii mele din 10. iulie 1960. Dorind întregului colectiv al Muzeului Dvs. un an nou fericit vă salut cu toată stima, Julius Misselbacher”²⁸.

Răspunsul vine prompt din partea directorului Alexandru Popa: „La scrisoarea dvs. din 6 ianuarie a.c. precizăm următoarele:

1. Vă mulțumim pentru urările transmise. Primiți din partea noastră tradiționalul: Ein gutes und fröhliches Jahr!
2. Am amînat răspunsul la scrisorile dvs. din 10 iulie 1959, cu gîndul de a vă putea informa în mod pozitiv socotind că în cursul semestrului II vom găsi modalitatea financiară de angajare a lucrării.

²⁵ *Ibidem*, f. 230.

²⁶ *Ibidem*, f. 231.

²⁷ *Ibidem*, f. 232.

²⁸ Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba Iulia/b, f. 30.

3. Suntem de acord să achiziționăm desenele dvs. privitoare la Alba Iulia 1711. Vă rugăm a ne comunica suma globală a executării lor.

4. De asemenea vă rugăm a ne preciza costul aproximativ al machetei, urmând după primirea bugetului –prin luna martie –să vă încunoștințăm dacă avem posibilitatea financiară de a fi pusă în lucru în anul 1960”²⁹.

Răspunsul încurajator din partea muzeului îl determină pe Julius Misselbacher să răspundă. Cu această ocazie aflăm și detalii cu privire la macheta pe care dorea să o realizeze: „Macheta Alba Iulia. Dvs. Știți că executarea acestei machete mă preocupă din anul 1954. Cercetările mele făcute în legătură cu această machetă au găsit o încheiere cu aducerea microfilmelor planului dela archiva de război din Viena și descoperirea bisericilor și cartierului românesc. Pentru calcularea prețului acestei machete proiectate mă refer la sriptele redactate cu ocazia executării primei machete în anul 1957 din care rezultă că atunci Dvs. ați plătit Lei 11. 155 - din care suma Fondului plastic din Cluj a luat comision Lei 1.455 – s-a plătit impozite și taxe Lei 1.100 - și a primit Miseelbacher Lei 8.600. Această suma de Lei 8.600 –netto ași cere acum și pentru executarea machetei proiectate «Alba Iulia 1711» cu mențiunea că numărul mai mare de clădiri va cere lucru mai mult și un nou termen mai lung pentru executarea ei. În caz că bugetul anului 1960 vă va permite finanțarea machetei vă rog a mă înștiința. Achiziționarea desenelor. Imi pare bine că vreți să achiziționați planul cu cele șapte desene reconstitutive «Alba Iulia 1711» cari v-am trimis cu scrisoarea mea din 10 iulie 1959. Prețul lor global este de Lei 250 - care sumă vă rog a mi se remite. Cu multe salutări la întregul colectiv al muzeului Dvs. rămân al Dvs. Julius Misselbacher”³⁰.

Concluzii

Din această corespondență cu muzeul albaiulian vedem că a existat o colaborare și înainte de 1958. În scrisori se menționează crearea unei machete în 1957 și de o machetă „Alba Iulia 1735” care a fost realizată de Julius Misselbacher. Din păcate, lipsa surselor documentare nu ne lasă să aflăm detalii despre această colaborare.

Julius Misselbacher nu a mai putut să ducă la bun sfârșit realizarea acestei machete a Alba Iuliei pentru anul 1711, pe de o parte, după cum am văzut, din cauza problemelor de ordin financiar, care au determinat Muzeul Regional Alba Iulia să amâne realizarea machetei și pe de altă parte, în anul 1963, la o vârstă de 60 de ani

²⁹ *Ibidem*, f. 31.

³⁰ *Ibidem*, f. 49.

Julius Misselbacher va părăsi această lume lăsând multe din proiectele sale în domeniul cercetării istorice neterminate.

Vedem că în această perioadă deloc benefică pentru Julius Misselbacher, datorită „originii nesănătoase”, a reușit să persevereze în domeniul cercetării trecutului istoric atât a urbei sale natale cât și a altor orașe din Transilvania, reușind să aducă noi descoperiri atât prin machetele realizate la Sighișoara și la Mediaș, cât și prin documentarea făcută asupra istoriei Alba Iuliei, studiile sale fiind folosite de generații de istorici și arhitecți pentru diferite lor cercetări.

Dincolo de aceste aspecte, machetele sale istorice rămân surse didactice și pedagogice importante pentru înțelegerea istoriei locale în Sighișoara și Mediaș, generații întregi de elevi au învățat și s-au documentat în fața acestor machete, la puținele ore de istorie locală din școală, asupra trecutului istoric al localității în care s-au născut.

Nu în ultimul rând, personalitatea, prea puțin cunoscută a lui Julius Misselbacher ar trebui cercetată mai atent, sursele arhivistice putând să ne ofere date inedite cu privire la cercetările sale asupra istoriei și astfel, generațiile viitoare să cunoască mult mai bine, aspecte din viața și activitatea acestui om, a cărui activitate s-a orientat și spre slujirea Muzei Clio.

List of Illustrations

- Fig. 1** - Model made in 1953 representing Sighisoara in 1735 in the Museum of History in Sighisoara
Fig. 2 - Model made in 1954 representing Mediaș in 1699 existing at the Municipal Museum of Mediaș
Fig. 3 - Sketch of the model of the Romanian churches in Alba Iulia according to the plans of Giovanni Visconti Morandi in 1711 by Julius Misselbacher
Fig. 4 - Plan of the district with the Romanian churches of Alba Iulia according to the plans of Giovanni Visconti Morandi in 1711 by Julius Misselbacher
Fig. 5 - Location of the Romanian churches in Alba Iulia on the city plan of 1711 (Vienna War Archive No. I.C. VI 1-6-276) in the 1870 city plan on a scale of 1:500. The blue dotted line shows the edge of the 1711 terrace

Fig. 1 - Macheta realizată în anul 1953 reprezentând Sighișoara la 1735 existentă la Muzeul de Istorie din Sighișoara

Fig. 2 - Macheta realizată în anul 1954 reprezentând Mediașul la 1699 existentă la Muzeul Municipal din Mediaș

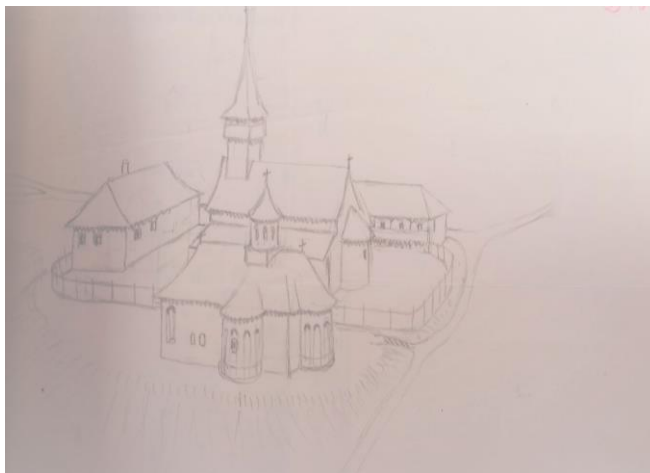

Fig. 3 - Schiță asupra modelului bisericilor românești din Alba Iulia după planurile lui Giovanni Visconti Morandi la 1711 realizată de Julius Misselbacher.

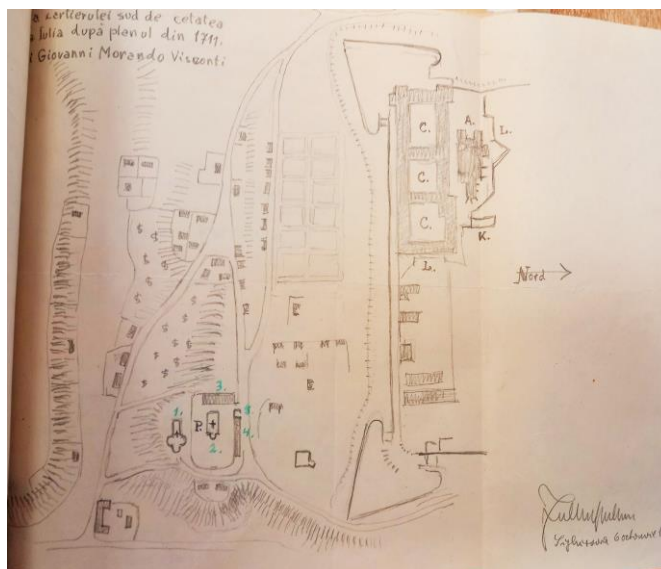

Fig. 4 - Planul cartierului cu bisericile românești din Alba Iulia după planurile lui Giovanni Visconti Morandi la 1711 realizat Julius Misselbacher

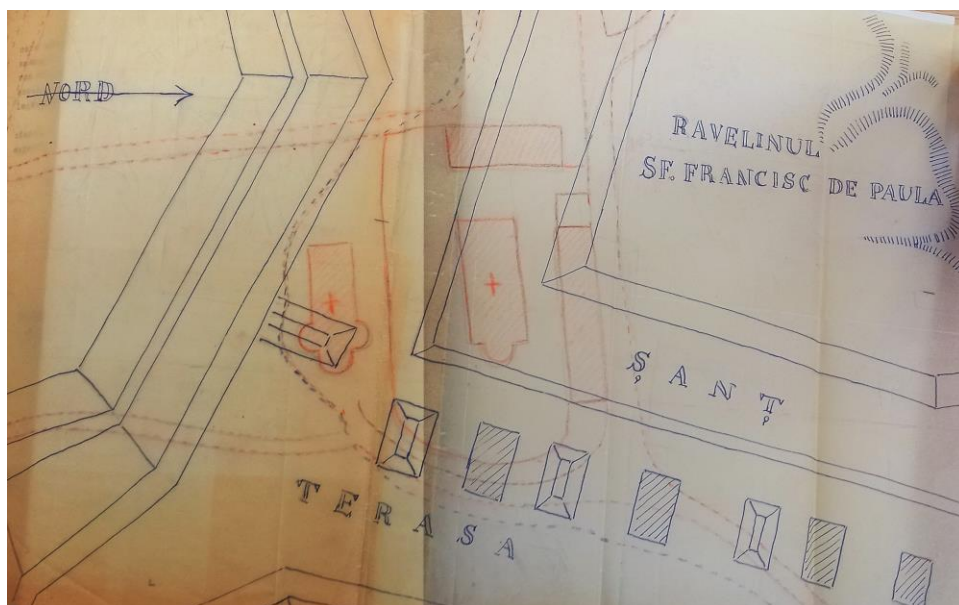

Fig. 5 - Localizarea bisericilor românești din Alba Iulia apărute pe planul orașului din 1711 (Arhiva de război din Viena No. I.C. VI 1-6-276) în planul cetății din 1870 amplasat la scara 1:500. Linia punctată albastră arată marginea terasei din 1711

Abrevieri bibliografice

- Arhiva Muzeului de Istorie Sighișoara - *Dosar Texte despre expoziții, istorie, muzeu: 1958-1960*
- Arhiva Muzeului Municipal Mediaș - *Dosar Reorganizarea secțiilor muzeului, tematicile lor, adrese purtate cu doc. lucrărilor de amenajare, adrese de oferte, adrese pentru diferite autorizații, an 1953, nr. inv. 40*
- Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba Iulia/a - *Dosar 2/ 1958 Dosar cu actele în legătură cu activitatea muzeului pe anul 1958*
- Arhiva Muzeului Național al Unirii Alba Iulia/b - *Dosar 2/ 1960 Săpături arheologice, publicație tematici, conferințe alte lucrări în legătură cu activitatea culturală*
- Serviciul Județean Mureș/a - *Fond Muzeul de Istorie Sighișoara (1951-1977), nr. inv. 1127, Dosar Planuri de muncă anuale 22.12. 1956 - 31. 12.1957*
- Serviciul Județean Mureș/b - *Fond Muzeul de Istorie Sighișoara (1951-1977), nr. inv. 1127, Dosar Instrucțiuni, dispoziții, circulare primite și corespondența respectivă 20. 01. 1958-05. 10. 1958*
- Groß-Kokler Bote 1924 - *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schäßburger Zeitung*, nr. 2366, 11 Mai 1924, XLVI Jahrgang

- Letz, Misselbacher 1934 - Franz Letz und Julius Misselbacher, *Unsere Bergkirche. Die Wandgemälde der Bergkirche. Sonderdruck aus dem Jahresbericht der ev. Gemeinde A. B. in Schäßburg*, Schäßburg, Buchdruckerei Friedr. J. Horeth, 1934
- Misselbacher 1997 - Gertrud Misselbacher, „Ein Schäßbürger Großhandelshaus. Die Firma J. B. Misselbacher bestand 130 Jahre lang“ in *Schäßburger Nachrichten*, nr. 8, Helibronn, den 1. Dezember, 1997, 4. Jahrgang, p. 21-22
- Nussbächer 2017 - Geront Nussbächer, „Ein Eine Büste von Stephan Ludwig Roth in Kronstadt und ihr Bildhauer Friedrich Hermann“, in *Hermannstädter Zeitung*, Freitag 12. Mai 201
- Opriș 2004 - Ioan Opriș, *Istoricii și Securitatea*, București, 2004
- Teșculă 2021 - Nicolae Teșculă, „Julius Misselbacher (1903-1963) și Muzeul de Istorie Sighișoara“, în *Apulum, series Historia & Patrimonium*, nr. LVIII/ 2021, p. 287-290
- Untuk 1959 - *Untuk. A román népköztársaság írószövetségének lapja*, XIV: évfolyam, 4. (573.) szám, Kolosvár, 1959, október 16
- Wolmann, Teșculă 2023 - Volker Wolmann, Nicolae Teșculă, „Primele cercetări arheologice efectuate la castrul roman de la Podmoale (Sighișoara)“, în *Alt-Schaessburg*, nr. 16/2023, p. 7-19

